

29.10.2024

Kaksikäyttö- tuotteiden vientivalvonta

Yritys, tunnethan
velvollisuutesi?

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

Tämän ohjeen tarkoituksena on auttaa yrityksiä ymmärtämään, mitä kaksikäyttötuotteet ovat ja miten niitä koskevaa lainsäädäntöä sovelletaan. Tavoitteena on auttaa vientiyrityksiä, joiden velvollisuutena on perehtyä kaksikäyttötuotteiden vientiä koskevaan kansalliseen ja EU-lainsäädäntöön.

Mikä on kaksikäyttötuote ja miksi niiden vientiä valvotaan?

Kaksikäyttötuotteet ovat tuotteita, ohjelmistoja tai teknologioita, jotka soveltuvat normaalin siviilikäytön lisäksi myös sotilaallisiin tarkoituksiin ja / tai joukkotuhousoseiden kehittämiseen. Tästä syystä kaksikäyttötuotteille vaaditaan vientilupa.

Vientivalvonnalla pyritään edistämään suomalaisen teknologian vastuullista vientiä. Valvonta pyrkii estämään

suomalaisen teknologian käyttöä joukkotuhousoseiden kehittämiseen, epätoivottuun sotilaalliseen käyttöön, Suomen etujen vastaiseen käyttöön tai käyttöön, joka loukkaa ihmisoikeuksia.

Kansainvälisen vientivalvonnan ansiosta suomalaiset yritykset saavat käyttöönsä muualla tuotettuja valvonnanalaisia tuotteita ja teknologiaa.

Kaksikäyttötuotteiden vientiä koskeva sääntely

Kaksikäyttötuotteiden viennin kannalta olennainen sääntely sisältyy EU-asetukseen ja kansalliseen lakiin.

EU-asetus

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/821, kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta (eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/821)

- Asetuksen liite I sisältää luettelon tuotteista, jotka kuuluvat valvonnan piiriin vienneissä Suomesta Euroopan unionin tullialueen ulkopuolelle. Asetuksen liite IV sisältää luettelon tuotteista, joiden siirto EU:n sisällä on luvanvaraista.

- Asetuksessa jätetään kansallisten ratkaisujen varaan muun muassa viranomaisvastuiden järjestäminen, valvonnan toimenpiteet, seuraamuksista määrääminen sekä eräitä luvanvaraisuuteen ja ilmoitusvelvollisuuksiin liittyviä seikkoja.

Kansallinen laki

Laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta (500/2024)
(finlex.fi/fi/laki/alkup/2024/20240500)

- Uusi kansallinen laki astui voimaan 15.9.2024. Lakiin sisältyvät säännökset muun muassa lupa- ja valvontaviranomaisista, kansallisista lupavaatimuksista ja ilmoitusvelvollisuuksista sekä lupamenettelyistä ja valvonnasta. Lisäksi rikoslakiin on kirjattu säännökset seuraamuksista.

- Lain keskeisenä uudistuksena on kansallinen valvontaluettelo. Tässä luettelossa olevat tuotteet kuuluvat myös valvonnan piiriin.

Ohje kaksikäyttötuotteiden vientiä koskevan lain- säädännön soveltamiseen

Tässä jaksossa avataan kootusti yritysten velvoitteita, jotka sisältyvät kansalliseen lakiin ja EU-asetukseen. Ne ovat ryhmitelty viejien, välittäjien ja teknisen avun toimittajien velvoitteisiin. Aluksi tuodaan esiin kaikkia yrityksiä velvoittavat EU-asetuksen artiklat, jotka muodostavat kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnan ytimen.

Kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskevan sääntelyn merkittävimmät kohdat löytyvät EU-asetuksen artikloista 3 ja 4. Nämä velvoittavat viejiä, välittäjiä ja teknisen avun toimittajia.

3 artikla - viennin luvanvaraisuus:

Liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden vientiin vaaditaan lupa.

4 artiklan 1 kohta - kielletty loppukäyttö:

Tuotteen vientiin vaaditaan lupa, jos se on tarkoitettu kokonaan tai osittain:

- i. kemiallisiin, biologisiin tai ydinräjähteisiin liittyvään käsittelyyn ym. käyttöön
- ii. asekieltoa koskevan määräämään sotilaalliseen loppukäyttöön
- iii. käytettäväksi kansallisessa puolustustarvikeluettelossa lueteltujen tiettyjen puolustustarvikkeiden osina tai komponentteina.

Viejiin kohdistuvat velvoitteet

EU-asetus 2021/821

4 artiklan 2 kohta

Jos viejä tietää, että kaksikäyttötuotteet, jotka se aikoo viedä, on tarkoitettu kokonaan tai osittain johonkin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun kiellettyyn loppukäyttöön, viejän on ilmoitettava asiasta ulkoministeriölle.

5 artikla

Vientivalvonta-asetuksen liitteeseen I sisältyvämmien verkkovalvontatuotteiden vientiin vaaditaan lupa, jos viejä on saanut ulkoministeriöltä tiedon tuotteiden mahdollisesta käytöstä kansallisissa tukahduttamistoimissa tai ihmisoikeusluokauksien aiheutuksissa.

Jos viejä tietää aikovansa viedä tuotteita ylemmässä mainittuun käyttöön, on viejän ilmoitettava asiasta ulkoministeriölle.

10 artikla

Liitteeseen I sisältyvämmien kaksikäyttötuotteiden vientiin vaaditaan lupa, jos toinen jäsenvaltio asettaa kyseiset tuotteet kansalliseen valvontaluettelonsa.

Lisäksi yrityksen on tullut saada tieto siitä, että tuotteet on tarkoitettu käyttöön, joka aiheuttaa huolta yleiseen turvallisuuteen, terroritekojen ehkäisemiseen mukaan lukien, tai ihmisoikeuksiin liittyvistä syistä.

11 artikla

Vientivalvonta-asetuksen liitteeseen IV sisältyvien kaksikäyttötuotteiden unionin sisäisiin siirtoihin vaaditaan lupa.

12 artikla

Viejän on annettava kaikki asiaankuuluvat tiedot hakemukseen liittyen, erityisesti täydelliset tiedot loppukäyttäjistä, määrämaasta ja loppukäytöstä.

Yksittäislupiin (ja tarvittaessa koontilupiin) vaaditaan loppukäyttötodistus ('end-user statement', EUS).

Koontilupia käyttävän viejän on otettava käyttöön sisäinen vaatimustenmukaisuusohjelma ('internal compliance programme', ICP), jollei tämä ole viranomaisen mielestä tarpeetonta.

21 artikla

Kaksikäyttötuotteiden viejän on todistettava tullipaikassa, että vientilupa on saatu.

Viejältä voidaan vaatia asiakirjojen käännös vienti-ilmoituskohteen viralliselle kielelle.

27 artikla

Kaksikäyttötuotteiden viejän on pidettävä yksityiskohtaisia rekistereitä tai luetteloita kaupallisista asiakirjoista vähintään 5 vuoden ajan, mitkä sisältävät seuraavat tiedot:

- a) tuotteiden kuvaus,
- b) tuotteiden määrä,
- c) viejän ja vastaanottajan nimi ja osoite,
- d) loppukäyttö ja loppukäyttäjä.

Rekisterit ja luettelot on toimitettava ulkoministeriölle pyynnöstä.

Kansallinen laki (500/2024)

5 §

Viejä on veloitettu ilmoittamaan ulkoministeriölle viennistä, jos sillä on syytä epäillä, että viennin kohteena oleviin kaksikäyttötuotteisiin kohdistuu jokin EU-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan kielletyistä loppukäytön kohteista.

6 §

Viejän tulee hakea kaksikäyttötuotteille lupa, jos ulkoministeriö on asettanut tuotteet valvonnanalaisiksi sillä perusteella, että kyseinen tuote on tarkoitettu käyttöön, joka voi merkittävästi vaarantaa kansallista tai yleistä turvallisuutta.

7 §

Lain liitteessä mainittujen kaksikäyttötuotteiden vientiin EU:n ulkopuolelle vaaditaan vientilupa. Lupaviranomainen on ulkoministeriö.

9 §

Viejä, jolle on myönnetty koontilupa, on raportoitava tämän käytöstä ulkoministeriölle vuosittain.

15 § 2 mom.

Viejällä on velvollisuus antaa kansallisessa laissa tai vientivalvonta-asetuksessa säädetyn ulkoministeriön tai Tullin tehtävän hoitamiseksi välttämättömät tiedot.

Välittäjiin kohdistuvat velvoitteet

EU-asetus 2021/821

6 artikla

Vientivalvonta-asetuksen liitteeseen I sisältyvien tuotteiden välityspalveluiden tarjoamiseen vaaditaan lupa, jos välittäjä on saanut ulkoministeriöltä tiedon, että tuotteet on tarkoitettu 4 artiklan 1 kohdan mukaiseen kiellettyyn loppukäyttöön.

Jos välittäjä aikoo tarjota liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden välityspalveluja ja tietää, että kyseiset tuotteet on tarkoitettu kokonaan tai osittain johonkin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun kiellettyyn loppukäyttöön, välittäjän on ilmoitettava asiasta ulkoministeriölle.

13 artikla

Välittäjän on annettava ulkoministeriölle kaikki asiaankuuluvat lupaa koskevat tiedot ml.

- a) tuotteiden sijainnit,
- b) kuvaus tuotteista ja tuotteiden määrä,
- c) liiketapahtumaan osallistuvat kolmannet osapuolet,
- d) määräraama,
- e) loppukäyttäjä ja sen tarkka sijainti määräraamaassa.

27 artikla

Välittäjän on pidettävä yksityiskohtaisia rekistereitä tai luetteloita kaupallisista asiakirjoista vähintään 5 vuoden ajan, mitkä sisältävät seuraavat tiedot:

- a) tuotteiden kuvaus,
- b) ajankohta palvelulle,
- c) palveluiden määräraikka
- d) maat jota palvelut koskevat.

Rekisterit ja luettelot on toimitettava ulkoministeriölle pyynnöstä.

Kansallinen laki (500/2024)

5 §

Välittäjä on veloitettu ilmoittamaan ulkoministeriölle viennistä, jos välittäjä epäilee, että tuotteet on tarkoitettu johonkin EU-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaiseen kiellettyyn loppukäyttöön.

6§

Vientivalvonta-asetuksen liitteeseen I sisältyvämmien välityspalveluiden tarjoamiseen vaaditaan lupa, jos välittäjä on saanut ulkoministeriöltä tiedon, että tuote on tarkoitettu 4 artiklan 1 kohdan mukaiseen kiellettyyn loppukäyttöön.

15 §:n 2 mom.

Välittäjällä on velvollisuus antaa kansallisessa laissa tai vientivalvonta-asetuksessa säädetyn ulkoministeriön tai Tullin tehtävän hoitamiseksi välttämättömät tiedot.

Teknisen avun toimittajiin kohdistuvat velvoitteet

EU-asetus 2021/821

8 artikla

Vientivalvonta-asetuksen liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteisiin liittyvän teknisen avun toimittamiseen tarvitaan lupa, jos toimittaja on saanut ulkoministeriöltä tiedon, että tuotteet on tarkoitettu 4 artiklan 1 kohdan mukaiseen kiellettyyn loppukäyttöön.

Jos teknisen avun toimittaja tietää, että liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteet, joihin liittyvää teknistä apua tämä aikoo toimittaa, on tarkoitettu kokonaan tai osittain johonkin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun kiellettyyn loppukäyttöön, välittäjän on ilmoitettava asiasta ulkoministeriölle.

13 artikla

Teknisen avun toimittajan on annettava ulkoministeriölle kaikki asiaankuuluvat lupaa koskevat tiedot ml.

- a) tuotteiden sijainnit,
- b) kuvaus tuotteista ja tuotteiden määrä,
- c) liiketapahtumaan osallistuvat kolmannet osapuolet,
- d) määrämaa,
- e) loppukäyttäjä ja sen tarkka sijainti määrämaassa.

27 artikla

Teknisen avun toimittajan on pidettävä yksityiskohtaisia rekistereitä tai luetteloita kaupallisista asiakirjoista vähintään 5 vuoden ajan, mitkä sisältävät seuraavat tiedot:

- a) tuotteiden kuvaus,
- b) ajankohta palvelulle,
- c) palveluiden määräpaikka
- d) maat jota palvelut koskevat.

Rekisterit ja luettelot on toimitettava ulkoministeriölle pyynnöstä.

Kansallinen laki (500/2024)

15 §:n 2 mom.

Teknisen avun toimittajalla on velvollisuus antaa kansallisessa laissa tai vientivalvonta-asetuksessa säädetyn ulkoministeriön tai Tullin tehtävän hoitamiseksi välttämättömät tiedot.

Mitä yritysten on hyvä tietää uudesta kansallisesta laista?

Laki sisältää kansallisen valvontaluettelon

Lain liite sisältää kansallisen valvontaluettelon. Liitteessä tarkoitettujen kaksikäyttötuotteiden vientiin Suomesta Euroopan unionin tullialueen ulkopuolelle vaaditaan vientilupa. Sääntely on tarpeellista vientivalvonnan tavoitteiden tehokkaan toteutumisen takeeksi ja kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi.

Kansallisen yleisluvan tehtävänä on helpottaa viejien toimintaa

Kansallinen yleislupa antaa yrityksille mahdollisuuden viedä joitain kaksikäyttötuotteita pelkällä ilmoituksella.

Tämä on mahdollista silloin, kun yritykset ovat viemässä kansallisen lain valvonnanalaiseksi asettamia tuotteita kansallisessa yleisluvassa luetteluihin maihin. Tästä tulee raportoida ulkoministeriölle 30 päivän kuluessa ensimmäisestä vientipäivämäärästä. Lisätietoja kansallisesta yleisluvasta ja sen muista käyttöehdoista löytyy ulkoministeriön nettisivuilta um.fi/vientiluvan-hakeminen.

Yrityksillä on ilmoitusvelvollisuus, jos ne epäilevät tuotteiden päätymistä kiellettyyn loppukäyttöön

Lakiin sisältyy edelleen viejiä ja välittäjiä koskevia ilmoitusvelvollisuuksia, jos ne epäilevät viennin kohteena olevien tuotteiden päätymistä kiellettyyn käyttöön. Ilmoitusvelvollisuuden piiriä on hieman laajennettu, ja sekä viejien ja välittäjien on hyvä tutustua näiden tarkkaan sisältöön. ”Syytä epäillä”-termiä tulee arvioida tapauskohtaisesti. Yleisesti sen merkityssisällöstä voi todeta, että yrityksellä on oltava konkreettinen epäily, jotta 5 §:n edellytykset täyttyvät. Kynnys epäilyn konkretisoitumiselle on kuitenkin verrattain korkealla.

Yritysten ei tarvitse itse pohtia ”kansallisen turvallisuuden” määritelmää koskien loppukäyttövalvontaa

Ulkoministeriö voi asettaa tuotteita luvanvaraisiksi yleisen turvallisuuden tai kansallisen turvallisuuden perusteella, vaikka ne eivät sisältyisi asetuksen tai kansallisen lain liitteiden tuoteluetteloihin. Lain esitöissä (Halli-

tuksen esitys 47/2024) on määritelty yleisen turvallisuuden ja kansallisen turvallisuuden käsitteet. Yrityksen ei kuitenkaan tarvitse itse päättää, milloin kyseinen loppukäyttövalvonta otetaan käyttöön. Ulkoministeriö antaa yritykselle valituskelpoisen päätöksen, jos se aikoo käyttää kyseistä perustetta loppukäyttövalvonnalle.

Yrityksillä on tietyissä tilanteissa velvollisuus raportoida ulkoministeriölle vienneistään

Koontilupien käyttäjien tulee raportoida ulkoministeriölle vienneistään. EU-asetus vaatii, että viejien on pidettävä vienneistään yksityiskohtaisia rekistereitä tai luetteloita ja lain velvollisuudet koskevat näitä samoja tietoja. Ulkoministeriön on tärkeä saada yrityksiltä yhdenmukaista tietoa koontilupien alaisista vienneistä. Koontilupien käyttäjillä tulee myös olla käytössään vaatimustenmukaisuusohjelma (’internal compliance programme’, ICP).

Lisätietoja ja tarkempia ohjeita

Ulkoministeriön vientivalvontayksikkö on kaksikäyttötuotteiden vientilupaviranomainen ja palvelee yrityksiä kaikissa kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyvissä kysymyksissä. Vientivalvonta on viejien ja ulkoministeriön yhteistyötä.

Vientivalvontayksikön sivuilta löydät kattavasti ohjeita mm. vientiluvan hakemiseen um.fi/vientivalvontaan-liittyvat-palvelut-ja-ohjeet

Mikäli yrityksen vienti kohdistuu pakotemaihin, yrityksen on perehdyttävä myös pakoteasetuksiin, sillä vastuu pakotteiden noudattamisesta on lähtökohtaisesti yrityksellä. Pakotteisiin liittyvissä kysymyksissä neuvoo ulkoministeriön pakoteyksikkö. Pakotteiden listaus maittain löytyy osoitteesta um.fi/pakotteet-maittain.

Laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta (500/2024) löytyy osoitteesta finlex.fi/fi/laki/alkup/2024/20240500

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/821 kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta löytyy osoitteesta eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/821.

Euroopan komission ohjeistus vientivalvonnasta löytyy osoitteesta policy.trade.ec.europa.eu/help-exporters-and-importers/exporting-dual-use-items_en

Ohje sisältää yleisen katsauksen julkaisuhetken sääntelyyn. Yritysten tulee perehtyä itse kaksikäyttötuotteiden vientiä koskevaan kansalliseen ja EU-lainsäädäntöön